

NOTES

Un Pare xerra una estona amb els fills

L'estil comunicatiu de sant Josepmaria

Lluís Clavell¹

L'autor d'aquesta nota va conèixer molt bé sant Josepmaria. Comenta que, quan aquest sant va passar unes setmanes a Barcelona el 1972, ell era a Roma, a Villa Tevere. Després va veure amb emoció les pel·lícules de trobades i tertúlies a Castelldeusa, Brafa, Viaró, Bell-lloc. I també, abans o després, les de la catequesi per molts països d'Amèrica, als anys següents fins que va morir el 1975. Destaca l'estil comunicatiu que tenia marcat per la vivència de ser el Pare d'una gran família.

Temes d'avui m'ha convidat a escriure quelcom breu sobre l'estil comunicatiu de sant Josepmaria. M'agrada resumir-ho amb aquestes paraules: un Pare xerra una estona amb els fills. No és que l'anomenem Pare per ser sacerdot, sinó perquè realment és pare de la família de l'Obra, amb una paternitat viscuda com el tot de la seva existència. Això es veu en qualsevol de les tertúlies filmades d'aquesta estada inoblidable a Catalunya o en els resums o transcripcions d'aquestes trobades.

Com és natural, aquest estil de fons s'acomoda a les circumstàncies de temps, de lloc, de persones participants. La comunicació oral i escrita són diferents, i una entrevista no és un article. Però em sembla que aquestes diferències matisen només el fons comú: un diàleg patern amb els fills.

Sabem que sant Josepmaria volia ser anomenat Pare, encara que “fins a l'any 1933 em feia una mica de vergonya anomenar-me «Pare» de tota aquesta gent meva”, comentava, referint-se als primers anys que van seguir la fundació de l'Opus Dei. “Per això jo els anomenava gairebé sempre «germans» en comptes de «fills».”²

Però, mogut per l'Esperit Sant, aviat expressa aquest sentiment patern que el porta a escriure: “No puc deixar d'alçar l'ànima agraïda al Senyor, de qui

procedeix tota família als cels i a la terra, per haver-me donat aquesta paternitat espiritual que, amb la seva gràcia, he assumit amb la plena consciència d'estar damunt la terra només per realitzar-la. Per això, us estimo amb cor de pare i de mare.”³

Una consciència profunda que el porta a declarar un fet constitutiu de l'Obra: “Fills meus, us estimo —no em fa res dir-ho, perquè no exagero— més que els vostres pares. I estic segur que, en el cor dels que em succeeixin, hi trobareu aquest mateix afecte —anava a afegir que més, tot i que em sembla impossible—, perquè tindran molt ficat dins de l'ànima aquest esperit tan de família que informa l'Obra sencera. Anomeneu-los, Pare, com m'anomeneu a mi.”⁴

Per això, potser el més rellevant del seu estil de comunicació és el to familiar. Sant Josepmaria n'és plenament conscient, no només en les tertúlies, sinó fins i tot en les cartes que anomenem pastorals. Repeteix que no vol escriure un tractat, que són una conversa de família d'un pare amb els fills, amb repeticions, amb un cert desordre, sense voler esgotar els temes. Però aquesta reiteració és pedagògica perquè així la veritat queda esculpida en els lectors, així com el cisell de l'escultor passa sobre el marbre moltes vegades.

Al fil d'alguns records d'aquests anys romans, intento transmetre aquest estil que romandrà a la família de l'Obra com una cosa constitutiva per sempre.

Vaig conèixer el nostre Pare el 17 d'octubre de 1958 vora l'oratori dels Sants Apòstols de Villa Tevere. Hi havia arribat amb dos més des de Barcelona la nit abans com a alumne del Col·legi Romà de la Santa Creu. Ambient molt familiar: a la tarda, gairebé tothom, sacerdots inclosos, està polint detalls de decoració d'aquest nou oratori d'estil romànic, amb imatges en pedra amb una mica de color. En dir-li que som un de Tarragona, un altre de Girona i jo de Barcelona, sant Josepmaria ens comenta que ell també és català del regne catalanoaragonès. I hi afegeix que en aquesta terra hi haurà molts fruits, perquè hi havia hagut contradiccions.

És l'inici d'un període molt càlid. Amb molta freqüència en aquests anys el nostre Pare ve a la sala d'estar després de dinar per estar una estona amb nosaltres. Aquestes “sobretaules” són la manera més habitual d'anar-nos transmetent el que el Senyor li ha encomanat. Algunes vegades ens va dirigir una meditació, o una xerrada en iniciar o en concloure un curs de recés espiritual, però la manera més freqüent és la tertúlia després de dinar, o ja a la primavera al jardí abans de sopar. I, en els darrers anys, a mig matí dels diumenges.

S'hi parla de les coses del dia, o expliquem alguna cosa que ens han escrit des del nostre país. Si celebrem el sant o l'aniversari d'un de nosaltres, hi ha cançons. En aquella època, bastantes cançons mexicanes amb lletra d'amor humà molt bonica. El nostre Pare escolta i es nota que empatitza amb aquestes paraules. Al final diu al que ha cantat: "gràcies, ja m'has donat matèria per a la meva oració d'aquesta tarda". Ens comunica amb aquest exemple senzill la unitat de vida i la importància de cantar també en el tracte amb Déu.

Es passa del que és diví al que és humà i viceversa. Molt a prop de la butaca on seu veu un sacerdot assegut a terra, parquet de fusta; no accepta la invitació d'un laic que intenta oferir-li el seu seient en una cadira. Sant Josepmaria veu l'estira-i-arrotonsa i deixa anar una floreta a tots dos. Al laic, per la mostra de veneració vers el sacerdot i, al capellà, per refusar aquesta invitació, ja que els sacerdots hi som per servir. S'adverteix el goig del Pare en veure encarnat l'esperit de família de l'Obra en els seus fills.

Potser aquesta mateixa vegada, s'aixeca i s'obre pas entre els molts que estem asseguts a terra, i s'hi asseu també ell. Des d'allí, com un més, comenta que a Casa sacerdots i laics formem una sola classe. I ho vivim com el més natural del món. Tanmateix —ens diu—, no és gens corrent i ha calgut vèncer resistències de mentalitat, perquè el més habitual són les institucions amb dos nivells o classes diferents.

Un dia, durant la tertúlia, s'adona que un botó de la sotana s'ha afluixat i, per no perdre'l, l'arrenca i diu que se'l cosirà a l'habitació. Però poc després demana que, si us plau, li portin agulla i fil. Triguen una mica, però al final arriben, per sort ja enfilat, i comença a cosir el botó mentre parla que a vegades es punxa. Jo que mai no m'havia cosit un botó, després n'he cosit molts.

Altres vegades amb molta gràcia li diu a un de molt simpàtic i hàbil però que fa preguntes molt bones: "A veure, Paco, què preguntes?" "Pare: per a vós què és el millor?" Resposta instantània: "Per a mi el millor és ser fill de Déu". Se'ns queda gravada la resposta també per la rapidesa. La filiació divina és el fonament de la nostra vida. Poques vegades són preguntes de temes d'estudi. Però a un amb la seva tesi de doctorat sobre el matrimoni li passa pel cap fer una pregunta una mica enrevessada, a la qual el Pare respon amb una concisa veritat de fons: "L'amor és per al sacrifici."

En altres ocasions, convida tres o quatre a assistir a la celebració de la Missa a l'oratori de la Santíssima Trinitat, el que està destinat al Pare, o bé a l'oratori de Pentecosta. Hi sobraven explicacions, perquè és evident que d'aquesta manera no oblidarem que la nostra unió amb el Pare es dona especialment en la celebració eucarística i que s'hi sent acompanyat per tots els seus fills.

No té cap inconvenient a corregir-nos. Per exemple, si hem posat dificultats per encarregar-nos d'alguna cosa en un període d'exàmens, ens diu clarament que no ho hem fet bé. Però per a mi és més sorprenent que alguna vegada ens demani perdó per una correcció, i hi afegeix només que estava mal informat. Altres cops són coses molt petites: per exemple, alguns fumadors havien deixat les burilles al jardí per terra, potser sense saber que hi havia cendrers. El Pare ens ho comenta amb bon humor i hi afegeix que ell quan en veu una la recull de terra mentre diu una jaculatòria.

Pels carrers de Roma va haver-hi alguna pintada amb l'expressió "Maolo VI", que acusava Pau VI de marxisme xinès de Mao. Completament absurd, però el Pare està molt dolgut i al final de la tertúlia ens invita a resar junts una avemària a la Mare de Déu com a reparació per aquesta ofensa al Pare comú.

Són només uns records esparsos entre altres de més nombrosos. En realitat, sant Josepmaria buscava un estil comunicatiu semblant al de Jesús als evangelis: barques, xarxes, paràboles, diàlegs, preguntes per pensar, etc. Els experts en comunicació i en literatura ja han estudiat el seu estil en obres com *Camí*, en les seves *Cartes*, etc. Per part meva, pretenc només subratllar aquest caràcter familiar que, a més, en aquesta època de nostàlgia de la família esdevé molt actual.

¹ Professor emèrit i exrector, Università della S. Croce, Roma.

² *Apuntes íntimos*, 28-10-1935. Citat a A. Vázquez de Prada, *El Fundador del Opus Dei*, tomo I. Madrid: Rialp, 1997, p. 555.

³ *Carta*, 6-5-1945, n. 23.

⁴ Comunicació llegida per Álvaro del Portillo a l'inici del Congrés Electiu del Primer Successor de l'Opus Dei, 15-9-1975. Publicat a: <https://opusdei.org/es-es/article/muerte-del-fundador-y-eleccion-del-primer-sucesor-1975>.